

روزشمار جنگ

پنجشنبه

۲۲ مرداد ۱۳۶۰

۱۲ شوال ۱۴۰۱

۱۳ اوت ۱۹۸۱

۳۰۷

در آخرین ساعات امروز، نیروهای عراقی ضمن اجرای آتش تهیه شدید در جبهه شمال کرخه کور - طراح واقع در جنوب جاده حمیدیه - سوسنگرد، با آرایش نظامی و مانور تانک تظاهر به حمله کردند که با واکنش نیروهای خودی در خط و اجرای مؤثر آتش توپخانه‌ها، چند دستگاه زرهی ارتش عراق خسارت دید و اقدام آنان بی نتیجه ماند.^(۱)

۳۰۸

عملیات اکراد مخالف صدام در استان سلیمانیه و گزارشی از حمله ارتش به روستای جیزان در پی پناه بردن تعدادی از افراد حزب الدعوه اسلامی و شماری از ارتشیان عراقی به اهالی این روستا، موضوع گزارش زیر است.

به گزارش ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران (رکن ۲ - اطلاعات) گروهی از پیشمرگان حزب دمکرات کردستان عراق با نفوذ به شهر زاخو در استان سلیمانیه عراق، به ساختمان حزب بعث و ضداطلاعات ارتش، حمله کردند که در نتیجه آن ضمن وارد شدن آسیب جدی به ساختمان، ۴ نفر از افراد ضداطلاعات کشته و تعدادی نیز زخمی شدند.^(۲)

در همین حال، "حزب الدعوه اسلامی" عراق، که از گروه‌های مخالف رژیم بغداد است، با انتشار اطلاعیه‌ای اعلام کرد که هجوم نیروهای حزب بعث عراق با کمک نیروی هوایی ارتش این کشور به روستای "جیزان الجول" به کشته شدن همه اهالی روستا و تخریب و آتش سوزی باغ‌های این روستا انجامید. در بخشی از این اطلاعیه با اشاره به پناه بردن تعدادی از اعضای حزب الدعوه و ارتشیان عراقی به اهالی روستا، آمده است:

«چند هفته پیش، تعدادی از مجاهدین حزب الدعوه همراه با گروهی از ارتشیان بازگشته به آغوش اسلام (خط توأیین) به روستایی نزدیک شهر خالق به نام جیزان پناه می‌برند. مردم این روستا با روحیه اسلامی از آنان استقبال و حمایت می‌نمایند.

مزدوران رژیم صدام به روستای مزبور وحشیانه یورش برده، لیکن با آتش مجاهدین روبه‌رو می‌شوند و در نتیجه ۲۶ نفر از مزدوران بعثی به هلاکت رسیده و بقیه پا به فرار می‌گذارند. خونخواران رژیم بعث عراق تصمیم به انتقام از مجاهدین و روستائیان بی‌گناه می‌گیرند. ساعت ۲:۳۰ بعد از نیمه‌شب پنجشنبه (۲۲ مرداد ۱۳۶۰)، ۵ هزار مسلح مزدور، روستای مزبور را محاصره نمود و همراه با جنگنده‌های میگ، کلیه اهالی روستا را کشته، خانه‌ها را ویران و تمامی باغات محل را به آتش کشیدند. برخی از اهالی ده که در صدد فرار بودند، تحت تعقیب هلیکوپترهای مزدوران رژیم قرار گرفته و به خاک و خون می‌غلطند و در نتیجه روستای مزبور همراه با ساکنین آن با خاک یکسان می‌شود.^(۳)

۳۰۹

یک درجه‌دار و یک سرباز عراقی در مرز بانه و یک سرباز در جبهه شاوریه در غرب دزفول، خود را به نیروهای ایرانی تسلیم و درخواست پناهندگی کردند.^(۴) همچنین در طول یک هفته گذشته، نیروهای امنیتی عراق ۳۷ نفر از ایرانیان را که از گذشته ساکن استان سلیمانیه عراق بودند، دستگیر و از عراق اخراج کردند. این افراد از طریق مرز این استان به طرف ایران رهسپار شدند.^(۵) ۷ خانواده عراقی نیز با عبور از یک نقطه مرزی در غرب کشور به ایران پناهنده شدند.^(۶)

۳۱۰

در ۳ عملیات گروه‌های مسلح ضدانقلاب در محور دیواندره - سنندج و شهر سقز، ۲ سرباز شهید و ۶ نظامی مجروح شدند. از مهاجمان هم تعدادی کشته و چند تن زخمی شدند. در عملیات نیروهای سپاه نیز ۲ روستا پاک‌سازی شد.

افراد وابسته به گروه‌های مسلح غیرقانونی که قصد حمله به پاسگاه نیروهای خودی در چناره واقع در ۳ کیلومتری جنوب جاده دیواندره به سنندج را داشتند، روی مین‌های کاشته شده اطراف پاسگاه رفتند و بر اثر انفجار مین‌ها ۳ نفر از آنان کشته شدند. در درگیری پس از این انفجار نیز چند نفر دیگر از این افراد مسلح کشته یا مجروح شدند.^(۷)

در حادثه دیگری، افراد وابسته به گروه‌های مسلح ضدانقلاب به یک پاسگاه ارتش در شهر سقز حمله کردند. در این حمله ۲ سرباز به نام‌های علیرضا یاقوتی و کریم الله‌وردی شهید و ۶ نفر از نظامیان این پاسگاه زخمی شدند. مهاجمان که با دفاع سایر نیروهای پاسگاه و تیراندازی متقابل آنها مواجه شدند، گریختند.^(۸)

در مه‌باد نیز نیروهای سپاه پاسداران در واکنش به تیراندازی افراد مسلح وابسته به گروه‌های غیرقانونی، در چند نقطه از این شهر، به محاصره و بازرسی این مکان‌ها پرداختند که در پی آن

چند نفر از مهاجمان دستگیر شدند و نقشه ترور یکی از مسئولان اصناف شهر از آنان به دست آمد. همچنین در تیراندازی‌های متقابل، یکی از مهاجمان کشته شد و چند نفر دیگر زخمی شدند. سایر افراد گروه نیز با دیدن این وضعیت متواری شدند.^(۹)

در اقدام دیگری، نیروهای سپاه پاسداران با مشارکت پیشمرگان مسلمان کرد دو روستای گزگزاره علیا و گزگزاره سفلی از بخش دهگلان واقع در جنوب شرقی سنندج را پاک‌سازی کردند که در جریان آن، ۲ نفر از افراد گروه‌های مسلح مجروح و سایر آنها متواری شدند. نیروهای عمل‌کننده سالم به پایگاه خود بازگشتند.^(۱۰)

۳۱۱

در ترورهای امروز گروه‌های مسلح ضدانقلاب ۷ تن شهید و ۷ تن نیز مجروح شدند. باتوجه به روش مهاجمان در این ترورها به نظر می‌رسد بیشتر این اقدامات به دست عناصر وابسته به سازمان مجاهدین خلق (منافقین) انجام شده باشد.

مهاجمان مسلح هنگام عبور از بزرگراه شهید چمران تهران، به سمت یک خودرو سپاه پاسداران در منطقه اوین، شلیک کردند که در نتیجه آن، ۲ نفر از نیروهای سپاه شهید و ۲ نفر دیگر مجروح شدند.^(۱۱) در خیابان هدایتی تهران (منطقه تهران‌نو) نیز بر اثر پرتاب یک بمب دست‌ساز به جمع چند نفر از پاسداران کمیده که در طبقه دوم ساختمان مسجد باب‌الحوائج حضور داشتند، یک پاسدار به نام رضا میرحسینی به شهادت رسید و ۴ نفر مجروح شدند.^(۱۲)

همچنین یوسف دقت عضو شورای فرماندهی و مسئول روابط عمومی سپاه پاسداران بندرعباس، ساعت ۷:۴۵ صبح، حین عبور از یکی از کوچه‌های انتهای خیابان دکتر شریعتی بندرعباس، از پشت، هدف حمله دو موتورسوار مسلح قرار گرفت و بر اثر اصابت ۵ گلوله اسلحه یوزی به شهادت رسید.*^(۱۳)

در اصفهان نیز یکی از مربیان سپاه پاسداران و اعضای بسیج منطقه ۴ اصفهان به نام عنایت‌الله امینی در خیابان شریف واقفی این شهر، هدف اصابت گلوله یک موتورسوار مسلح قرار گرفت و قبل از رسیدن به بیمارستان به شهادت رسید.^(۱۴)

در کرج هم یکی از افراد متعهد این شهر به نام جواد جابری در حالی که عازم محل کار خود بود، از ناحیه سر هدف اصابت گلوله یکی از افراد وابسته به سازمان مجاهدین خلق قرار گرفت و به شهادت رسید. چند نفر به تعقیب ضارب پرداختند، اما وی با شلیک چند تیر گریخت.^(۱۵)

یکی از کارکنان اتاق عمل بیمارستان امام رضا^(۱۶) مشهد هم به همراه یکی از خویشاوندان خود سوار بر موتورگازی از خیابان کوه‌سنگی عبور می‌کرد که هدف حمله دو موتورسوار

* چریک‌های فدایی خلق ۲۵ مرداد ۱۳۶۰ در نشریه خود، مسئولیت ترور شهید دقت را به عهده گرفتند.

مسلح قرار گرفت. در این حادثه، ترک‌نشین موتور به نام محمد یزدانی بر اثر اصابت گلوله به پیشانی‌اش بلافاصله به شهادت رسید و راننده موتورسیکلت که مهاجمان او را به دلیل رنگ لباسش پاسدار فرض کرده بودند، مجروح شد. ضاربان پس از این اقدام گریختند.^(۱۶)

۳۱۲

در عملیات‌های نظامی افراد وابسته به سازمان مجاهدین خلق در تهران، چند مورد بمب‌گذاری و پرتاب بمب دست‌ساز و آتش‌زا به مغازه‌های مردم و مراکز فرهنگی و به آتش کشیده شدن انبار علوفه زمستانی کشاورزان در کوه‌دشت، خساراتی به این مکان‌ها و اموال مردم وارد شد. امروز همچنین ۳ بمب ساعتی کشف و خنثی گردید.

ساعت ۹ صبح امروز، تعدادی از افراد وابسته به سازمان مجاهدین خلق (منافقین) با استفاده از نارنجک تفنگی، اسلحه‌های یوزی، کلاشینکف و ژ ۳ به سوی ساختمان ستاد منطقه ۴ کمیته انقلاب اسلامی در خیابان شریعتی تهران، تیراندازی کردند.

بلافاصله بعد از آغاز حمله، که از فراز ساختمان‌های روبه‌روی ستاد انجام می‌گرفت، نیروهای سپاه پاسداران و کمیته با همکاری گسترده و مؤثر مردم، این ساختمان را محاصره و چند نفر از مهاجمان را دستگیر کردند. خسارت‌های این حادثه اندک بود و تلفات جانی نداشت.^(۱۷)

در اقدامی دیگر در صبح امروز، یک بمب آتش‌زا به منزل یکی از افراد متعهد در خیابان پیروزی تهران، پرتاب شد که خساراتی ایجاد کرد. در این حادثه کسی آسیب ندید.^(۱۸)

در اراک نیز افراد وابسته به گروه‌های مسلح یک بمب دست‌ساز به سمت مغازه یکی از کسبه متعهد شهر در یکی از خیابان‌های منشعب از خیابان نیروی هوایی پرتاب کردند که بر اثر انفجار آن خسارت‌هایی وارد شد.^(۱۹)

یکی از افراد وابسته به سازمان مجاهدین خلق با پرتاب یک بمب آتش‌زا به داخل مغازه یکی از اعضای بسیج سپاه پاسداران شهر آستانه اشرفیه، مغازه وی را به آتش کشید و خساراتی ایجاد کرد.^(۲۰) در مشهد هم سرنشینان یک اتومبیل تویوتا یک بمب آتش‌زا به داخل مغازه‌ای در میدان ده دی در ابتدای خیابان رازی، پرتاب کردند که بر اثر انفجار آن، مغازه آتش گرفت و خسارت کمی به آن وارد شد.^(۲۱)

در شهر فسا در استان فارس، نارنجکی به سمت کتابخانه ارشاد پرتاب شد که با انفجار آن خساراتی به کتابخانه وارد شد.^(۲۲)

امروز همچنین ۲ بمب ساعتی که افراد وابسته به گروه‌های مسلح در دو نقطه از شهر شیروان کار گذاشته بودند، با تلاش نیروهای سپاه پاسداران خنثی شد. یکی از این بمب‌ها در یک مغازه و دیگری در چهارراه جامی کار گذاشته شده بود که مردم آنها را کشف کردند و به سپاه پاسداران اطلاع دادند. یک متهم به بمب‌گذاری هم دستگیر شد.^(۲۳)

در شیراز هم یک بمب ساعتی دست‌ساز بزرگ در مقابل یک سوپرمارکت کار گذاشته شده بود که با اطلاع‌رسانی به‌موقع مردم و تلاش مأموران خشتی شد.^(۲۴)

امروز یک بمب دست‌ساز نیز در کارخانه یخ‌سازی شهر گچساران منفجر شد که خسارت کمی به بار آورد.

در حادثه دیگری، با انفجار یک بمب آتش‌زا در ساختمان گروه فرهنگی جهاد سازندگی دهدشت وسایل موجود در این مکان از بین رفت.

در منطقه کوه‌دشت نیز انبار علوفه روستائیان این منطقه به آتش کشیده شد که بخش عمده‌ای از علوفه‌ها سوخت.^(۲۵)

۳۱۳

امروز ۸ خانه تیمی کشف شد و ۴۹ نفر از افراد فعال سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و ۴ تن از عناصر سازمان پیکار در ۶ شهر دستگیر شدند. تعدادی اسلحه و مقداری مهمات نیز به دست آمد.

با کشف ۵ خانه تیمی در شهرستان فسا، ۳۷ نفر از افراد فعال وابسته به سازمان مجاهدین خلق دستگیر شدند. شناسایی این افراد، در پی دستگیری و اعتراف یکی از عناصر این سازمان انجام گرفت. این فرد در بازجویی‌ها، از گردهمایی تعدادی از افراد شاخه نظامی سازمان از چند شهر مختلف در فسا خبر داد که براساس این اطلاعات، نیروهای سپاه این ۵ خانه را شناسایی و افراد سازمان را که از شهرهای استهبان، نی‌ریز، سروستان، داراب، لار، جهرم، کازرون و گناوه به‌منظور برنامه‌ریزی برای تخریب و ترور گرد هم آمده بودند، دستگیر کردند. عامل پرتاب نارنجک به کتابخانه ارشاد فسا نیز در میان دستگیرشدگان بود. از این خانه‌های تیمی تعداد فراوانی مدرک، دستورالعمل‌های درون‌گروهی، تعدادی نارنجک، مهمات و لباس‌های نظامی به دست آمد.^(۲۶)

در شهر بابل نیز نیروهای سپاه پاسداران و کمیته انقلاب اسلامی با شناسایی یک خانه تیمی ۲ تن از افراد حاضر در آنجا را دستگیر کردند. در بازرسی این خانه، ۱۸ بمب دست‌ساز، ۱۲ بمب آتش‌زا و مقدار زیادی وسایل ساخت بمب‌های انفجاری و آتش‌زا کشف شد.^(۲۷)

در همین شهر، خانه تیمی دیگری متعلق به سازمان مجاهدین خلق شناسایی و تصرف شد و ۵ نفر از اعضای سازمان در آنجا دستگیر شدند. براساس مدارک موجود و اعترافات این افراد، خانه تیمی دیگری در تهران شناسایی شد که از آن خانه ۲ کلت و تعدادی مدارک و اسناد سازمان، یک خودرو بدون پلاک و مبلغی پول به دست آمد.^(۲۸)

همچنین در یکی از محلات شهر لاهیجان، ۳ تن از افراد فعال سازمان مجاهدین خلق دستگیر شدند. یکی از این دستگیرشدگان از عاملان به‌شهادت‌رساندن ۸ نفر از اعضای هسته مقاومت بسیج

* یکی از دستگیرشدگان با خوردن قرص سیانوری که به همراه داشت، خودکشی کرد. (روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۱۴)

روستای لسمجان لاهیجان در ۸ مرداد ۱۳۶۰ و تهاجم مسلحانه ناموفق به پایگاه بسیج سیاهکل بود. در آستانه اشرفیه هم ۲ نفر دیگر از افراد فعال وابسته به این سازمان که از مدت‌ها پیش شناسایی شده و متواری بودند، در بخش لولمان این شهر دستگیر شدند.^(۲۹) در شیراز نیز یکی از اعضای فعال سازمان پیکار که مسئولیت توزیع نشریات سازمان با عنوان ستاره سحر را در سطح شهر بر عهده داشت، دستگیر شد. اعترافات وی به دستگیری ۳ نفر دیگر نیز انجامید.^(۳۰)

۳۱۴

چریک‌های فدایی خلق اقلیت (شاخه اشرف دهقان) با انتشار خبرنامه‌ای تبلیغاتی در ۱۶ صفحه خطاب به مردم بندرعباس، بخش‌هایی از اقدامات مسلحانه خود در سطح این شهر را اعلام کردند. در قسمتی از این خبرنامه با اشاره به موضع این سازمان مبنی بر جنگ مسلحانه علیه جمهوری اسلامی و برخی اقداماتشان؛ از جمله چند سرقت مسلحانه از بانک‌ها و اماکن دولتی آمده است: «ما هسته‌های سیاسی - نظامی طرف‌داران چریک‌های فدایی خلق ایران نیز با اعتقاد به این خط مشی مبارزاتی در جهت ضربه‌زدن به دشمن در هر نقطه، مبارزات خود را در بندرعباس عمق بخشیدیم. با اعتقاد به ضرورت حمله به نهادهای امپریالیستی، رفقای ما به مصادره انقلابی موجودی بانک‌های امپریالیستی (نیم میلیون تومان موجودی ماشین حامل پول نیروی دریایی، ۱/۲ میلیون تومان [از] بانک صادرات، ۸۰۰ هزار تومان [از] بانک ملی، ۸ میلیون تومان [از] نیروی دریایی) به نفع خلق و برای سازماندهی مبارزات توده‌ها اقدام کردند.»^(۳۱)

۳۱۵

محسن رضایی مسئول واحد اطلاعات و عضو شورای فرماندهی سپاه پاسداران، از فروپاشی ۷۰ درصد از تشکیلات سازمان مجاهدین خلق (منافقین) و دستگیری افراد و کادرهای این سازمان در اکثر شهرهای کشور، از جمله تهران، مشهد، اصفهان، شیراز و شهرهای مختلف مازندران، گیلان و اهواز خبر داد.

وی با اعلام این خبر در یک برنامه تلویزیونی، درمورد ادامه یافتن انفجارها و ترورهای این سازمان، به‌ویژه در تهران، گفت: «علت آن، این است که عملیات منافقین در اینجا متمرکز شده است و رادیوهای امپریالیستی نیز با بزرگ‌کردن و نشر آن می‌کوشند تا چنین وانمود کنند که در ایران هم می‌شود کارهایی انجام داد.»

عضو شورای فرماندهی سپاه پاسداران درباره کشف ۲ انبار مهمات منافقین در همدان افزود: «در این ۲ انبار که در بیابان‌های همدان کشف شد، ۲ وانت اسلحه و ۲۰ حلیه پر از فشنگ، که جاسازی شده بودند، به دست آمد.»

وی همچنین گفت: «در یکی از کشفیات، آرشیوی به دست آمده که در آن نامه‌های رجوی به قاسملو و قاسملو به رجوی و رجوی به بنی‌صدر و حتی مکاتبات اعضای آنها که به اعمال رجوی اعتراض داشتند، کشف شده است.»

محسن رضایی سپس گفت: «در همین دو روز اخیر، یک خانه تیمی کشف شد که در آن مقادیری مهمات و اسلحه بوده است و در نزدیکی همان خانه، در خانه تیمی دیگری، ۷ اسلحه ژ ۳، فشنگ ژ ۳، اسلحه برنو، گاز اشک‌آور و چاشنی بمب‌های انفجاری به دست پاسداران افتاد.»

محسن رضایی سپس از دستگیری افراد رابط میان خانه‌های تیمی خبر داد و افزود: «در روزهای اخیر، ۴ نفر از این افراد دستگیر شده‌اند که ۲ نفر آنها دختر بوده‌اند و کارشان پوشش نظامی بوده است. فردی که مسئول گروه عملیاتی در تهران بوده هم به‌وسیله پاسداران بازداشت شده است که بلافاصله ۲ خانه تیمی توسط او لو رفته و افراد آن دستگیر شده‌اند.»^(۳۲)

روزنامه اطلاعات نیز در گزارشی، از مهار اقدامات خرابکارانه افراد گروه‌های مسلح و دستگیری تعدادی از آنان به‌دست نیروهای سپاه خبر داد. در بخشی از این گزارش آمده است:

«در پی سخنان امام خمینی رهبر انقلاب و بنیان‌گذار جمهوری اسلامی ایران، درمورد انفجارها، ترورها، جنایات و کشتارهای بی‌رحمانه گروهک‌های امریکایی و شناسایی و دستگیری این افراد توسط برادران پاسدار و دیگر مأموران انتظامی و با همکاری صادقانه مردم، طی چند روز گذشته، توسط برادران سپاه پاسداران در شهرستان‌ها،* ۲۸۶ تن از هواداران و اعضای فعال سازمان مجاهدین خلق، پیکار، چریک‌های فدایی (اقلیت) و دیگر افراد ضدانقلاب دستگیر و تحویل مقامات قانونی شدند. در این رابطه تعداد زیادی خانه‌های تیمی نیز کشف و مقادیر زیادی سلاح، مهمات، مواد آتش‌زا، نشریات مختلف و دیگر مدارک و اسناد این گروهک‌های منافق و امریکایی به دست آمد.»^(۳۳)

۳۱۶

عده‌ای سلطنت‌طلب** یک ناوچه از ۳ ناوچه موشک‌اندازی که ایران از فرانسه خریده بود را در آب‌های دولت اسپانیا ربودند.***

این ۳ ناوچه هفته گذشته پس از دریافت خدمات مورد نیاز، از بندر شربورگ فرانسه به مقصد

* این شهرها شامل اصفهان، مشهد، شیراز، بروجرد، ابهر، رودبار، چالوس، رشت، همدان و مراغه می‌شود.

** خبرگزاری فرانسه به نقل از کاپیتان یدک‌کش، تعداد مهاجمان را ۱۵ نفر؛ از جمله یک زن اعلام کرده، اما رادیو اسرائیل به نقل از فرانس پرس، تعداد آنها را ۲۲ نفر ذکر کرده است. (خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۷، ۱۳۶۰/۵/۲۴، صص ۹ و ۱۰ ضمیمه، بخش فارسی رادیو اسرائیل، ۱۳۶۰/۵/۲۳؛ و - همان، صص ۱۲ و ۱۳، الجرسیراس اسپانیا - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۰/۵/۲۳)

*** ناخدا افضلی فرمانده نیروی دریایی ارتش، در مصاحبه‌ای جزئیات نحوه ربوده‌شدن ناوچه را بیان کرده که در ضمیمه این گزارش آمده است.

آب‌های ایران حرکت کردند، اما پس از طی مسافتی، در ۷ کیلومتری یکی از بندرهای فرانسه به نام کادیز و در آب‌های ساحلی اسپانیا، یک یدک‌کش که چند فرد مسلح روی عرشه آن ایستاده بودند، به آخرین ناوچه (تبرزین) نزدیک شد و در کنار آن پهلوی گرفت. افراد مسلح پس از ورود به ناوچه تبرزین، خدمه آن را وادار به درازکشیدن روی عرشه کردند و بدین ترتیب ناوچه را ربودند. آنها سپس با سرعت زیاد، به سمت جنوب حرکت کردند. پس از اشغال ناوچه تبرزین، ۲ ناوچه دیگر (نیزه و خنجر) تغییر مسیر دادند و در بندر نزدیک به محل حادثه (بندر الجرسیراس) پهلوی گرفتند.^(۳۴)

رادیو امریکا به نقل از فردی که وی را سخنگوی "سازمان آزادگان ایران" با گرایش‌های سلطنت‌طلبانه معرفی کرد، مدعی شده است که ربایندگان با اجاره یک یدک‌کش اسپانیایی به نام سالزون* خدمه آن را واداشتند به ناوچه تبرزین نزدیک شوند و بدین ترتیب این ناوچه را ربودند.^{(۳۵)**} براساس گزارش آسوشیتدپرس، ۲ فروند از این ناوچه‌ها در یکی از بندرهای اسپانیا پهلوی گرفته است و ناوچه ربوده‌شده در بندر طنجه در مراکش لنگر انداخته است.^(۳۶)

خبرگزاری فرانسه نیز به نقل از رئیس کارخانه کشتی‌سازی شربورگ فرانسه اعلام کرده است: همه تکنیسین‌ها و کارگران فرانسوی این کارخانه پس از آزمایش ناوچه‌های ایرانی (قبل از عزیمت به ایران)، آنها را ترک کردند و هنگام تهاجم جنبش آزادگان به این ناوچه‌ها، هیچ فرد فرانسوی داخل این ناوچه‌ها نبوده است. همچنین این ۳ کشتی

ناخدا افضلی فرمانده نیروی دریایی ارتش در مصاحبه با خبرنگاران گزارشی از نحوه ربوده‌شدن ناوچه ایرانی تبرزین ارائه کرد.

* وزارت امور خارجه اسپانیا در بیانیه‌ای اعلام کرد: «کسانی که یدک‌کش اسپانیایی (سالزون) را کرایه کردند، به کاپیتان آن گفته بودند که قصد دارند به یک سفر تفریحی بروند، اما به محض آنکه وارد دریا شدند، اسلحه کشیدند، دستگاه مخابرات قایق را شکستند و خدمه آن را واداشتند که کنار یکی از کشتی [ناوچه] های ایران برود.» در این بیانیه به نقل از کاپیتان یدک‌کش آمده است که او خدمه ناوچه را دیده است که روی عرشه کشتی خوابیده‌اند و ۳ مرد مسلح بالای سر آنها هستند. (خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۷، ۱۳۶۰/۵/۲۴، صص ۵ و ۶، مادرید - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۰/۶/۲۳)

** روزنامه فیگارو به نقل از خبرگزاری مراکش اعلام کرده است که این ناوچه ۷۲ متری حامل مهمات جنگی؛ از جمله ۱۲۵۰ خمپاره ۴۰ میلی‌متری و ۲۷۰ خمپاره ۷۶ میلی‌متری است. (همان، ص ۱۱، پاریس - خبرگزاری رویتر، ۱۳۶۰/۵/۲۳؛ و - اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۳، ۱۳۶۰/۷/۱۲، ص ۱۵، به نقل از روزنامه فیگارو، ۱۳۶۰/۵/۲۷)

آخرین سری از ۱۲ ناوچه جنگی بود که شاه سابق ایران به کارخانجات شریورگ سفارش داده بود.^(۳۷) در پی این اقدام، وزارت امور خارجه ایران با صدور اطلاعیه‌ای، سرقت ناوچه را نتیجه همکاری مشترک سازمان اطلاعات امریکا (سیا) و فردی به نام حبیب‌اللهی فرمانده نیروی دریایی ارتش شاه،^{*} اعلام کرد.^(۳۸) در همین حال ناخدا افضل‌ی فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی در مصاحبه‌ای با خبرنگاران رسانه‌ها جزئیات ربوده‌شدن ناوچه ایرانی را تشریح کرد.

۳۱۷

خلبان یک هواپیمای کوچک مسافربری "فرند شیب" این هواپیما را با ۱۳ سرنشین در مسیر تهران - بندرعباس - چابهار، ربود و به مسقط پایتخت عمان برد.^{***}(۳۹)

به گزارش خبرگزاری‌ها، دولت عمان به هواپیما اجازه فرود نداده، اما هواپیما در کنار باند فرودگاه بین‌المللی مسقط به زمین نشسته است.^{***}(۴۰)

تیمسار فلاحی جانشین رئیس ستاد مشترک ارتش در پایان جلسه شورای عالی دفاع در گفت‌وگو با خبرنگاران اعلام کرد: «این هواپیما در مسیر تهران - بندرعباس برای سوخت‌گیری و سوارکردن مسافر در فرودگاه بندرعباس فرود آمد و با ۱۲ سرنشین به طرف چابهار پرواز کرد، اما در ۷۰ مایلی چابهار به سمت جنوب و دریا تغییر مسیر داد. در پی این اقدام، یک هواپیمای شکاری به تعقیب آن پرداخت، اما به دلیل دور شدن هواپیما و فاصله کوتاه آن با مسقط، نتوانست آن را بازگرداند.»^{****}(۴۱)

هیچ‌یک از رسانه‌های خبری، اخباری درباره هویت و نیت ربایندگان هواپیما منتشر نکردند؛ فقط خبرگزاری فرانسه از پاریس به نقل از فردی که وی را سخنگوی جنبش ارتش آزادی‌بخش ایران (آزادگان)^{*****} معرفی کرد، مدعی شده است که خلبان هواپیمای ربوده‌شده وابسته به این جنبش است.^(۴۲)

* در اطلاعیه وزارت امور خارجه آمده است: «براساس اسناد موجود در سفارت امریکا در ایران - که توسط دانشجویان مسلمان پیرو خط امام اشغال شد - سایروس ونس وزیر خارجه امریکا در دوره ریاست‌جمهوری کارتر، در فرار حبیب‌اللهی از ایران نقش داشت.» (روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱)

** جزئیات چگونگی ربوده‌شدن این هواپیما در ضمیمه گزارش آمده است.

*** آقای هاشمی رفسنجانی در کتاب عبور از بحران، این اقدام را نتیجه تصمیم مشترک خلبان و کمک‌خلبان - که قصد فرار از ایران را داشتند - اعلام کرد. (اکبر هاشمی رفسنجانی، عبور از بحران (کارنامه و خاطرات سال ۱۳۶۰)، به اهتمام یاسر هاشمی، تهران: نشر معارف انقلاب، چاپ نهم ۱۳۸۶، ص ۱۹۹)

**** پس از اعلام خبر ربوده‌شدن هواپیما، با تلاش مسئولان ایرانی، این هواپیما با ۱۱ سرنشین از ۱۳ سرنشین خود، از طریق فرودگاه بندرعباس به ایران بازگشت. (روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۳) رادیو لندن به نقل از سخنگوی دولت عمان اعلام کرد: «چون سیاست دولت عمان مغایر با اعطای پناهندگی به افراد به‌خصوص اتباع کشورهای همسایه است، اقدام خلبانان ایرانی از نظر قوانین عمان غیرقانونی و پرونده آن به دادگاه ارجاع شده است.» (خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۶۱، ۱۳۶۰/۶/۷، ص ۵ ضمیمه، رادیو لندن، ۱۳۶۰/۶/۶ و - خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۹، ۱۳۶۰/۵/۲۶، ص ۸ کویت - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۰/۵/۲۵)

***** این جنبش مسئولیت ربودن ناوچه ایرانی تبریز را نیز بر عهده گرفت.

۳۱۸

یک روز پس از خروج دومین گروه اتباع فرانسوی از ایران، برخی مقامات فرانسوی که تا قبل از این، موضع‌گیری‌هایشان در برابر جمهوری اسلامی محتاطانه بود، نارضایتی خود را از وضعیت داخلی ایران، رفتار مقامات ایرانی و سخنان شماری از فرانسویان - که از فراخوانی خود به فرانسه ابراز ناراحتی کرده بودند - بیان کردند.

از جمله گی ژرژئی سفیر فرانسه که پس از اقدام دولت فرانسه در اعطای پناهندگی به بنی‌صدر و رجوی و تنش‌های به وجود آمده میان ایران و فرانسه، از ایران اخراج شد، در گفت‌وگو با کانال دوم تلویزیون فرانسه، دلیل بازگشت اتباع فرانسوی مقیم ایران را اوضاع متشنج ایران ذکر کرد و گفت: «تعدادی زیادی از این افراد [فرانسوی] فارسی نمی‌دانند و لبخند خوشامدگویانه همسایگان‌شان را وجود امنیت تلقی می‌کردند»^{*}.

سفیر فرانسه در تهران که می‌کوشید اوضاع ایران را برای فرانسویان تهدیدآمیز جلوه دهد، افزود: «قدرت‌های موجود در ایران به دلیل اینکه تحت کنترل واحدی نیستند، می‌توانند تصمیمات خارق‌العاده‌ای اتخاذ کنند. این مسئله امنیت فرانسویان را تهدید می‌کرد»^(۴۳).

علاوه بر این سخنان، نشریات فرانسوی نیز با تغییر لحن محتاطانه قبلی خود در مورد ایران، در ابعاد وسیعی به درج اخبار بازگشت فرانسویان به کشورشان پرداختند؛ از جمله روزنامه دست راستی فیگارو به گونه‌ای به شرح ماجرا پرداخته است که گویی این عده گروگان‌هایی بوده‌اند که پس از آزادی به میهن خود برگشته‌اند. در بخشی از مطلب این روزنامه آمده است: آقای پل دپی فرستاده مخصوص فرانسوا میتران بالاخره پس از نزدیک به یک هفته تلاش، موفق شد (!) آزادی هم‌وطنان ما را به دست آورد.

این روزنامه همچنین مدعی شد که با وجود نشان دادن حسن‌نیت فرانسه در تحویل سه ناوچه جنگی خریداری شده از جانب ایران و همچنین ممانعت از فعالیت‌های سیاسی بنی‌صدر توسط فرانسه، دولت تهران سیاست قهرآمیز خود را با فرانسه همچنان دنبال می‌کند و از فرانسه خواسته است در مورد موضع "غیردوستانه" خود در قبال این کشور توضیح دهد، در غیر این صورت، مجبور خواهد شد در مناسبات خود با فرانسه تجدیدنظر کند.^(۴۴)

ضمیمه گزارش ۳۱۶: توضیحات ناخدا افضلی درباره نحوه ربه‌شدن ناوچه تبریز و اقدامات ایران برای بازپس‌گیری آن ناخدا بهرام افضلی فرمانده نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران، در مصاحبه‌ای به سؤال خبرنگاران در مورد نحوه ربه‌شدن ناوچه ایرانی تبریز و اقدامات ایران برای بازپس‌گیری آن چنین پاسخ داد: «سه فروند ناوچه نیزه، خنجر و تبریز که جلدی از فرانسه تحویل گرفته شده بود، برای سوخت‌گیری در بندر گادیس اسپانیا پهلو گرفت و پس از چند روز توقف، به دریانوردی عادی خودشان به طرف ایران ادامه می‌دادند [که] ناوسر فرماندهی اول از اسکله جدا می‌شود، ناوچه دوم پشت سر او و ناوچه‌ای که ربه‌شده، سومین ناوچه‌ای بوده که از اسکله جدا شده بود. یک ناخدای یک‌کبر اسپانیایی بعداً به مقامات اسپانیولی گزارش می‌کند که تعدادی حدود ۱۴ نفر به او مراجعه کردند و آنها که به زبان فرانسه صحبت می‌کردند، از وی خواستند که آنان را برای گردش به طرف محوطه داخلی خلیج بندر گادیس ببرد و او آنها را

* بخشی از مصاحبه فرانسویان مقیم ایران در اخبار روز گذشته (۱۳۶۰/۵/۲۱) آمده است.

برای گردش سوار کرده، به محض اینکه مقداری از ساحل جدا شدند، با هفت تیر وی را تهدید کردند و دستگاه مخابراتی یک کشتی او را که با بندر در تماس بود، خاموش کردند و وی را مجبور کردند به نقطه‌ای در فاصله حدود ۴ الی ۴/۵ مایلی ساحل برود. این ناخدای اسپانیایی در گزارش خود افزود: "من وقتی به آنجا رسیدم، یک ناوچه که شماره پی ۲۳۲ روی آن نوشته شده و ملیتش برای من مشخص نبود را دیدم که چند نفر مسلح دست و پاهای تعداد دیگری را بسته بودند و روی کشتی خوابانده بودند و اینها یک‌دگر مرا هدایت کردند. کنار ناوچه پهلوی گرفتم و اینها پیاده شدند و به من گفتند الان تو می‌توانی بروی." ناخدا افضلی افزود: «در همین احوال که این اتفاق روی ناوچه سوم می‌افتد، فاصله‌اش با دو ناوچه اول و دوم حدود ۳ مایل شده بود. آن دو ناوچه از این اتفاق اطلاعی نداشتند و ناوچه تبریز نیز به دریانوردی خودش پس از این اتفاق ادامه می‌دهد و دنبال ناوچه‌ها می‌رود تا تقریباً وسط تنگه جبل الطارق. در این لحظه [فرمانده ناوچه] اعلام می‌کند که به علت خراب بودن موتور مجبور است که یک مقداری اینجا سرعتش را کم بکند و بایستد. شما به راهتان ادامه دهید، من به شما ملحق خواهم شد.»

ناخدا افضلی سپس ادامه داد: «پس از اینکه دو ناوچه اول به راهشان ادامه می‌دهند، پس از ۲۰ دقیقه، مکالمه مخابراتی قطع می‌شود. ناوچه فرماندهی به دومی دستور می‌دهد که او برای گشت و پیدا کردن و اینکه چه شده برود. ناوچه دومی می‌رود و پس از نیم ساعت گشت‌زنی، از ناوچه سومی اطلاع به دست نمی‌آورد. دستور داده می‌شود که منطقه خارجی تنگه جبل الطارق را بپرسید و من هم در تنگه داخلی جبل الطارق گشت می‌زنم تا اگر اتفاقی برای آن افتاده است، پیدا بشود، ولی باز هم ناوچه تبریز را پیدا نمی‌کنند. تصمیم می‌گیرند که به اولین بندر اسپانیولی نزدیک بشوند و در همین احوال، تعدادی کشتی، هلیکوپتر اسپانیولی را می‌بینند و به بندر که پهلوی می‌گیرند، وقتی مافوق را بیان می‌کنند، مقامات اسپانیا به آنها اطلاع می‌دهند که این ناوچه ربوده شده است.»

فرمانده نیروی دریایی افزود: «حدس زده می‌شود با تبانی یک عده معدودی از ۳۱ نفر سرنشین ناوچه، در لحظاتی که تمام پرسنل ناو در اماکن ناوچه بوده‌اند؛ یعنی در اتاق فرمان و غیره بوده‌اند، یک عده‌ای حدود ۴ نفر موفق شده‌اند در اسلحه‌خانه را باز کنند و دیگران را زندانی کرده، دست و پایشان را ببندند که بعداً آن ۱۴ نفر که به آنها ملحق می‌شوند، کادرشان را تکمیل می‌نمایند و این عمل کشتی‌ربایی را انجام می‌دهند.»^(۴۵)

ضمیمه گزارش ۲۱۷: جزئیات ربوده شدن هواپیمای فرند شیب ایرانی و فرود آن در عمان

یکی از خدمه هواپیمای درباره نحوه ربوده شدن این هواپیمای گفت: «از تهران به بندرعباس رفتیم و از آنجا پس از سوار کردن مسافر، به سوی چابهار، حرکت کردیم. پس از مدتی، متوجه شدم هواپیمای تغییر مسیر داده و در سطح آب‌های خلیج فارس در حال پرواز است. بلافاصله وارد کابین خلبان شدم و از خلبان هواپیمای توضیح خواستم که جواب داد: چون هواپیمای نقص فنی پیدا کرده است، تغییر مسیر داده‌ایم. سپس سؤال کردم پس چرا در سطح آب پرواز می‌کند که پاسخ داد: چون هوا به‌زودی طوفانی می‌شود، در سطح آب پرواز می‌کنیم.» وی ادامه داد: «به داخل هواپیمای بازگشتم و جریان را برای مسافران هواپیمای که نگران این وضع بودند بازگو کردم. پس از مدتی نگرانی من بیشتر شد، چون دیدم هواپیمای به‌سوی ضلع پایین خلیج فارس در حرکت است. مجدداً به داخل کابین خلبان رفتم و از او توضیح بیشتری خواستم که با اسلحه کمتری تهدید کرد که کاری به پرواز هواپیمای نداشته باشم و به قسمت عقب هواپیمای بازگردم.» وی افزود: «نزد بقیه مسافران بازگشتم و گفتم که خلبان هواپیمای با اسلحه تهدید کرده است. من خودم یک کلت داشتم و خواستم از آن استفاده کنم و هواپیمای را بازگردانم، اما چون ممکن بود بر اثر تیراندازی به مسافران هواپیمای آسیب برسد و هواپیمای نیز از بین برود، الزاماً کاری نکردیم و منتظر شدیم. پس از مدتی، هواپیمای وارد فرودگاه مسقط در کشور عمان شد و پس از چند بار پرواز در اطراف باند، سرانجام اجازه فرود دادند و هواپیمای به زمین نشست.»

وی در پایان گفت: «بلافاصله از مقامات عمان تقاضای بازگشت کردیم و پس از چند روز، سرانجام با این هواپیمای به ایران بازگشتیم.» گفتنی است که ۲ نفر از خدمه هواپیمای از رژیم عمان تقاضای پناهندگی کردند که یکی از آنها خلبان هواپیمای باشد.^(۴۶)

منابع و مآخذ روزشمار ۱۳۶۰/۵/۲۲

۱. خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۸، ۱۳۶۰/۵/۲۴، صص ۵ و ۶، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۴، و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۵.
۲. سند شماره ۱۶۹۰۲۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سماجا ۲ (م - ۱۳۲) به سماجا ۳ (مرکز فرماندهی).
۳. روزنامه جمهوری اسلامی، ۱۳۶۰/۵/۲۶، سند تک‌برگی.
۴. روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۱۴؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۰، ص ۱۵؛ و - خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۸، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۶ تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۴.

مشهد - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۴؛ و - مرکز خبری روابط عمومی ستاد مرکزی سپاه پاسداران، نشریه خبرنامه، شماره ۲۰۸، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۴.

۲۴. سند شماره ۵۴۷۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، پیشین.

۲۵. سند شماره ۵۴۷۴۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از گچساران به تهران (فرماندهی سپاه)، ۱۳۶۰/۵/۲۳، سند تکبرگی.

۲۶. خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۲، صص ۱۸ و ۱۹، شیراز - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲، و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۶.

۲۷. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۴.

۲۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۵؛ و - سند شماره ۵۴۷۲۰ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرمانده سپاه بابل (ساری) به فرمانده سپاه مرکز و منطقه، ۱۳۶۰/۵/۲۶، سند تکبرگی.

۲۹. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۴؛ و - خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲۰، رشت - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲.

۳۰. سند شماره ۵۴۸۳۶ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از شیراز به تهران (فرماندهی سپاه)، ۱۳۶۰/۵/۲۹، سند تکبرگی.

۳۱. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۷۹، ۱۳۶۰/۵/۲۴، صص ۴ و ۵، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۴.

۳۲. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۱.

۳۳. همان، ص ۱۵.

۳۴. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۷، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۷، مادرید - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۰/۵/۲۳.

۳۵. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۸، ۱۳۶۰/۵/۲۵، ص ۱، صمیمه، رادیو آمریکا، ۱۳۶۰/۵/۲۴.

۳۶. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۷، ۱۳۶۰/۵/۲۴، صص ۳ و ۴، مادرید - آسوشیتدپرس، ۱۳۶۰/۵/۲۳.

۳۷. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۸، ۱۳۶۰/۵/۲۵، ص ۹، شربورگ - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۰/۵/۲۴.

۳۸. روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱.

۳۹. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۳، ص ۲، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲.

۴۰. روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۳.

۴۱. خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۸، ۱۳۶۰/۵/۲۴، صص ۵ - ۳، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۴.

۴۲. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۷، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۶، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۰/۵/۲۳.

۴۳. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۳، صص ۱۱ و ۱۲، پاریس - خبرگزاری فرانسه، ۱۳۶۰/۵/۲۲.

۴۴. اداره کل مطبوعات و رسانه‌های خارجی وزارت ارشاد اسلامی، نشریه بررسی مطبوعات جهان، شماره ۱۱، ۱۳۶۰/۶/۳۰، صص ۴۳ - ۳۹، فیکارو.

۴۵. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۶، صص ۱ و ۱۹.

۴۶. همان، ص ۱۹.

۵. سند شماره ۱۵۶۰۴۷ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سماجا ۳ (م - ۱۳۲) به سماجا ۳ (مرکز فرماندهی)، ۱۳۶۰/۵/۲۰، سند تکبرگی.

۶. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۱۹، ص ۱۵.

۷. سند شماره ۳۹۱۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه مرکز (فرماندهی) به سپاه سمنج (فرماندهی)، ۱۳۶۰/۵/۲۳، سند تکبرگی؛ و - سند شماره ۱۶۹۰۸۹ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از ستاد سپاه پاسداران غرب کشور (اطلاعات) به ستاد مرکزی سپاه پاسداران (اطلاعات)، ۱۳۶۰/۵/۲۶، سند تکبرگی.

۸. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۴.

۹. سند شماره ۵۷۹۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه مهاباد (ارومیه) به فرماندهی سپاه مرکز، ۱۳۶۰/۵/۲۴، سند تکبرگی؛ و - سند شماره ۵۷۸۸۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سماجا ۳ (مرکز فرماندهی) به نازجا (عملیات)، ۱۳۶۰/۵/۲۲، سند تکبرگی.

۱۰. خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۸، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۹، سمنج - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۴.

۱۱. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۳، ص ۳، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲.

۱۲. روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲.

۱۳. سند شماره ۵۴۷۴۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از تعاون بندرعباس به تعاون مرکز، ۱۳۶۰/۵/۲۴، سند تکبرگی؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۴؛ و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۲.

۱۴. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۳، ص ۶، اصفهان - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲؛ و - روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۵؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۴.

۱۵. روزنامه کیهان، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۵؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۴.

۱۶. روزنامه خراسان، ۱۳۶۰/۵/۲۳، ص ۱؛ و - روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۴.

۱۷. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۳، ص ۵، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲؛ و - سند شماره ۵۷۸۱۴ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (مرکز فرماندهی) به سماجا ۳ (مرکز فرماندهی)، ۱۳۶۰/۵/۲۲، سند تکبرگی.

۱۸. خبرگزاری پارس، نشریه گزارش‌های ویژه، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۳، ص ۲، تهران - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲.

۱۹. خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۶، ۱۳۶۰/۵/۲۲، ص ۲۰، رشت - خبرگزاری پارس، ۱۳۶۰/۵/۲۲.

۲۰. روزنامه اطلاعات، ۱۳۶۰/۵/۲۴، ص ۱۴.

۲۱. روزنامه خراسان، ۱۳۶۰/۵/۲۳، ص ۱.

۲۲. سند شماره ۵۴۷۲۵ مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ: از فرماندهی سپاه شیراز به فرماندهی سپاه مرکز، ۱۳۶۰/۵/۲۲، سند تکبرگی.

۲۳. خبرگزاری پارس، نشریه خبرها و گزارش‌ها (ایران در ۲۴ ساعت گذشته)، شماره ۱۴۸، ۱۳۶۰/۵/۲۴، صص ۲۰ و ۲۱.